

Asia: VN/7326/2024

Luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi poronhoitolain muuttamisesta sekä siihen liittyviksi laeiksi

Lausunnonantajan lausunto

- **Näkemyksenne porolaidunten hoito- ja käyttösuunnitelmia koskevista poronhoitolakiin ehdotetuista säännöksistä (6 a luku)**

Luontopaneeli kannattaa laidunten hoito- ja käyttösuunnitelmia koskevia säännöksiä. Jotta poronhoidon ekologinen kestävyys voidaan varmistaa ja laidunkierto on mahdollista suunnitella lajiston kannalta kestäväksi, tarvitaan kattavat ja päivittyvät porolaidunten käyttö- ja hoitosuunnitelmat.

- **Näkemyksenne poromäärien vähentämistä ja hallintaa koskevista poronhoitolakiin ehdotetuista muutoksista (3 luvun säännökset)**

Luontopaneeli pitää porojen määrän vähentämistä ja hallintaa koskevia muutoksia tarpeellisina. Tunturiluonnon pinta-alasta noin 40 prosenttia (noin 515 000 ha) on uhanalaista (Kontula & Raunio 2028). Tunturikoivikkojen, tunturipensaikkojen ja osan jäkäläisten tunturikankaiden oletetaan edelleen heikkenevän. Ilmastonmuutoksen ohella voimakkaana jatkuva kesäaikainen laidunnuspaine on keskeinen syy uhanalaistumiselle (Kontula & Raunio 2028, Hyvärinen ym. 2019). Tunturiluonnon uhanalaistumisen hillitseminen vaatii poromäärien ja laidunpaineen kriittistä tarkastelua ja sääntelyä, jonka avulla poromääriin voidaan tarvittaessa puuttua.

Samalla on tärkeää vaalia saamelaisten oikeuksia ja mahdollisuuksia kulttuurin ylläpitoon ja perinteisiin elinkeinoihin. Vaikka laidunnuspaine on uhka tunturiluonnolle, on tärkeää ymmärtää, että kasvaneeseen laidunpaineeseen on vaikuttanut voimakkaasti metsätalous ja muu maankäyttö, mikä on supistanut laidunalueita ja aiheuttanut merkittäviä haittoja laidunkiertoon perustuvalla saamelaisten poronhoidolle. Esimerkiksi Muddusjärven alueella 1950-luvulla alkaneiden intensiivisten teollisten hakkuiden on arvioitu johtaneen jäkälämäärien vähenemiseen yli 30 prosentilla vuoteen 2020 mennessä (Saijets ym. 2024). Poronhoitolain tarkoitusta selkeyttävä

säännös, jossa todetaan, että lain tavoitteena on poronhoidon edellytysten turvaaminen kestävän kehityksen periaatteen eri osa-alueet huomioon ottaen sekä maininta tavoitteesta turvata saamelaisille kuuluva oikeus oman kielensä ja kulttuurinsa ylläpitämiseen ja kehittämiseen, ovat tarpeellisia.

- **Näkemyksenne muista poronhoitolakiin ehdotetuista muutoksista**

-

- **Näkemyksenne porotalouden tukia koskevaan lainsäädäntöön ehdotetuista muutoksista (lakiehdotukset 2–3)**

-

- **Lausunnonantajan muut mahdolliset näkökohdat ja huomiot (esim. lakiehdotusten perustelut)**

Luontopaneeli katsoo, että laajempi lainsäädännön uudistaminen voisi olla tarpeen ja tällöin lainsäädännön valmistelussa olisi syytä ottaa huomioon saamelaisten perinteinen siidajärjestelmä, joka on toiminut poronhoidon perustana ja sääntelyjärjestelmänä.

Luontopaneeli katsoo, että osana lakiuudistusta tulisi pohtia myös nykyisen poronhoitoalueen tarkistamista ja supistamista eteläisiltä osilta.

Perusteluja:

1. Ilmastonmuutos siirtää lajien levinneisyysalueita kohti pohjoista. Tämä olisi syytä huomioida myös poronhoidossa. Luontopaneeli katsoo, että lajiston näkökulmasta tulisi harkita eteläisen poronhoitoalueen rajan siirtämistä pohjoisemmaksi. Samalla on hillittävä laidunnuspainetta myös pohjoisessa (mm. porolaidunten hoito- ja käyttösuunnitelmien avulla ja poromäärien vähentämistä ja hallintaa koskevalla sääntelyllä).
2. Metsäpeura kuuluu Suomen alkuperäiseen lajistoon. Metsäpeurakannan elpymiseksi tarvitaan edelleen toimia. Poronhoitoalueen eteläreunan siirtäminen toisi tilaa metsäpeuroille levittäytyä pohjoisemmaksi.
3. Luontokadon pysäyttäminen Suomessa vaatii myös suurpetojemme elinmahdollisuuksien ja liikkumisen turvaamista. Poronhoitoalueen eteläreunan siirtäminen toisi suurpedoille lisää tilaa ja parantaisi eläinten liikkumismahdollisuuksia Suomen ja Ruotsin välillä. Esimerkiksi Ruotsin susien geneettinen monimuotoisuus on hyvin kapea ja geeninvaihdolle olisi tarvetta.

4. Laidunkiertoon perustuva saamelainen poronhoito on hyvin keskeisessä osassa alkuperäiskansan kulttuuria ja elinkeinoja. Poronhoitoalueen rajoittaminen eteläreunalta ei koskisi saamelaisia. Ruotsissa ja Norjassa poronhoito on saamelaisten yksinoikeus.

Kaikissa poronhoitoa ja poronhoitoaluetta koskevissa uudistuksissa ja sääntelyn valmistelussa on syytä huolellisesti arvioida uudistuksen vaikutuksia saamelaisten perinteisiin poronhoitoa käsitteleviin järjestelmiin. Jos poronhoitoalueen supistamista aletaan valmistella, on turvattava riittävä siirtymäaika ja taloudellinen tuki siirtymävaiheessa. Uudistuksessa olisi syytä panostaa ja varata resursseja huolelliseen osallistamiseen ja prosessiin, jossa ihmisiä tarvittaessa tuetaan muihin elinkeinoihin siirtymisessä.

Pelkästään poronhoitolain avulla ei pystytä turvaamaan laidunten tuottokykyä ja luonnon monimuotoisuutta poronhoidon rinnalla. Erityisesti saamelaisten kotiseutualueella valtion tulisi poronhoitolailla sekä muun lainsäädännön ja sen soveltamisen kautta huolehtia siitä, että poronhoidon harjoittaminen osana saamelaiskulttuuria on jatkossakin mahdollista ilman, että laitumia ja kulkureittejä pirstotaan maankäytön muutoksilla ja luonnonvarojen hyödyntämisellä, kuten metsänhakuilla.

Luontopaneelin lausunnon ovat laatineet Juha Aalto, Simo Häyrynen, Ilona Laine, Aleksi Lehikoinen, Heikki Mykrä, Minna Pappila ja Outi Silfverberg.

Viitattu kirjallisuus:

Hyvärinen E., Juslén A., Kemppainen E., Uddström A. & Liukko U.-M. (toim.) 2019. Suomen lajien uhanalaisuus – Punainen kirja 2019. Ympäristöministeriö & Suomen ympäristökeskus. Helsinki. 704 s.

Kontula T. & Raunio A. (toim.). 2018. Suomen luontotyyppien uhanalaisuus 2018. Luontotyyppien punainen kirja – Osa 1: Tulokset ja arvioinnin perusteet. Suomen ympäristökeskus ja ympäristöministeriö, Helsinki. Suomen ympäristö 5/2018. 388 s.

Saijets J., Raitio K., Pyykkö J., Hansen L., Aikio E., Feodoroff P., Seurujärvi O. 2024. Impact assessment and indigenous rights: Cumulative impact assessment of forestry on winter pastures in Mudusjävi reindeer herding co-operative in Finland. bioRxiv 2024.10.01.616203; doi: <https://doi.org/10.1101/2024.10.01.616203>

Silfverberg Outi
Suomen Luontopaneeli